ALEGORIJSKI KODOVI U XIII. PJEVANJU *DAVIDIJADE* MARKA MARULIĆA

Miroslav Palameta, Spli

Sveučilište u Splitu
Filozofski fakultet Split
e-mail: miropal@yahoo.it

UDK: 821.163.42.09Marulić, M.-13
821.124 (497.5).09Marulić, M.-13
Izvorni znanstveni rad
Primljeno 2/2014.

Sažetak

Marulićeva izjava o tome da je opjevao "djela kralja Davida držeći se povijesti njihove kako je izložena u svetim knjigama", uglavnom se u recentnoj kritičkoj recepciji shvaća i interpretira u tom smislu da je pjesnik Davidijade *vjerno slijedio knjige kraljeva i biblijsku predaju. Ovjeravajući tu tvrdnju u XIII. pjevanju, rad otkriva jasne tragove i drugih tekstova, poglavito psalama, kojih su sadržaji prestilizirani s uvažavanjem tisućljetne tradicije čitanja i obrazlaganja psalama kod svetih otaca i učitelja. Kako je to posve jasan signal prisutnosti alegorijskih kodova i u samom tekstu, a ne samo u proznom dodatku "Alegorijsko tumačenje Davidijade", intertekstualnom analizom rad istražuje ona mjesta koja su nadahnuta otajnim smislovima patrističkog ekspliciranja biblijskih zgoda o kralju Davidu, odnosno pjesnikovim osobnim prinosima toj tradiciji. U tom smislu rad ukazuje da se alegorijski diskurs u samim stihovima nadopunjuje s onim iz proznog "Alegorijskog tumačenja" i da je pjesnik u postupku versifikacije biblijskog predloška kristijanizirao određene zgode kako bi bile prijemčivije za alegorijsko čitanje i doživljavanje, odnosno da se njegova sintagma o svetim knjigama odnosi ne samo na svetopisamske već i na tekstove svetih otaca i učitelja.*

Ključne riječi: *Marko Marulić, Davidijada, alegoreza, psalam, kodovi, tropologija, patristika.*

Uvod

Uz četrnaest pjevanja *Davidijade* Marulić je priložio prozni tekst "*Tropologica Davidiadis expositio*", svojevrsni ključ za čitanje i razumijevanje spjeva, a u posveti kardinalu Grimaniju kaže da je opjevao "djela kralja Davida držeći se povijesti njihove kako je izložena u svetim knjigama". Malo poslije spomenuti prozni dodatak imenuje sadržajem pojedinih knjiga, ističući da je konačno

pokazao kako je "sadržaj Staroga zavjeta slika Novoga". Prema tome, taj je prozni dodatak, koji je zbunjivao mnoge nakon otkrića rukopisa sredinom XX. stoljeća, zbog dvostrukog kodiranja navedenih sadržaja, neodvojiv od spjeva, te sam pjesnik već u posveti s ponosom upućuje na njega kao na vrhunac svojeg posla. Pozivanje na riječi apostola Pavla o odnosu Staroga i Novog zavjeta u tom kontekstu, pa ponovo na početku "Alegorijskog tumačenja", jasno je uključivanje i aktiviranje kodova s otajnim značenjima i denotiranje kršćanske tradicije pjevanja. Na tom tragu razumijevanja spjeva bila su presudna proučavanja Darka Novakovića, u čijoj je sintezi pokazano kako *Davidijada* slijedi tradiciju kršćanskog pjevanja i kako je Marulić u njoj bliži Seduliju, Aratoru i Juveku, negoli Vergiliju.[1] Tijekom cijelog spjeva signalizira se takav diskurs posve jasno izrazito kršćanskim proemijem, invokacijama, distanciranjem od poganskog pjesništva i nekršćanskih svjetonazora, odnosno mjestima na kojima se doslovni smisao obrazlaže otajnim značenjima.[2]

U tom je smislu Trinaesto pjevanje (XIII. 1-432) posebno ilustrativno. Ono inače obuhvaća događaje sa samog kraja *Druge knjige o Samuelu*, započevši od pjesme kojom David zahvaljuje Bogu što ga je izbavio od svih neprijatelja, preko starosti, u kojoj sastavlja psalme i popis pučanstva kojim je uvrijedio Boga, trodnevne kuge, kao kazne za taj čin, do podizanja žrtvenika na Areuninu gumnu i epizode o djevici Abišagi s početka *Prve knjige o kraljevima*. Bez obzira na raznovrsnu građu, Marulić je pjevanje uobličio u cjelinu u kojoj je fragmentarnost neprimjetna i prevladana potiskivanjem povijesnog, a isticanjem u prvi plan mističnog smisla pojedinih zgoda tijekom cijelog pjevanja. Samo nekoliko paralelizama iz proznog obrazlaganja opjevanih događaja prije djeluje kao sinteza alegorijskog diskursa uvučenog u stihove negoli komentiranje opjevanih događaja i njihova doslovnog značenja.

---

1 Darko Novaković, La Davidiade di Marulić, e gli epici protomedievali e latini, *Coloquia Maruliana* IX, Književni krug Split – Marulianum, Split 2000., 205-218.

2 Palameta, Miroslav, Marulićeva Tropologija u svjetlu patrističke alegoreze (I.), *Colloquia Maruliana XIIII,* Književni krug Split – Marulianum, Split, 2005., 127-163; (II.), *Colloquia Maruliana XV,* Književni krug Split – Marulianum, Split, 2006., 81-119;(III.) *Colloquia Maruliana XVI,* Književni krug Split – Marulianum, Split, 2007., 131-164; (IV.), *Colloquia Maruliana XVII,* Književni krug Split – Marulianum, Split 2008., 247- 286; Palameta, Miroslav, Marulićevo čitanje Biblije, u: *Biblija- knjiga Mediterana,* Književni krug Split, Split, 2010., 515-529.

ZAHVALNA PJESMA (XIII, 1-34)

Pjevanje započinje najavom mira nakon "strahota i žalosnih zgoda", što s jedne strane naznačuje biblijsko povijesno vrijeme, a s druge motivira antičko ozračje dokolice u kojoj David započinje svoju *Zahvalnu pjesmu* Bogu (*David Deo laudes concinit*). Marulić ju je ukomponirao u stihove s početka XIII. pjevanja, ali je njezin sadržaj temeljito preobličio tako da ona jedva podsjeća na svoj predložak, ponajviše tim samim ubiciranjem u očekivan biblijski kronološki slijed izlaganja. Zapravo, on je posve dekomponirao psalam i njegovim razmrvljenim jezičnim i likovnim materijalom rekonstruirao *Zahvalnu pjesmu* oko kršćanske zamisli o odnosu čovjeka prema Bogu, o njegovoj poniznoj zahvalnosti za Božje milosrđe i nadi u konačno spasenje (XIII., 5-34). Ipak, u sadržaju završnog dijela *Zahvalne pjesme* s izrazito eshatološkim smislovima ne prepoznaje se jednostavno veza s izvornikom, premda se očekuje makar kakav odbljesak posljednjeg retka iz Davidova psalma („I pomazaniku svome milost si iskazao, Davidu i potomstvu njegovu navijeke." Ps 18, 51):

"Bože, vječni mi mir uživati daj i podijeli
Duši mojoj spokojstvo te daj da darove primim,
Dugo očekivane, spasenja. Kad započnu teći
Boljega vijeka vremena – a to si obećao nama-
Tada Davida svog sa pukom i narodom vjernim
U nebesa prenesi, u kule vječnoga svjetla,
Da bih, kad bude mi dano da tebe gledam u lice,
I, u anđeoskom zboru uživati radosti nove,
Da bih beskrajno blažen u nebeskom ostao domu."
(*Davidijada*, XIII. 25-34.)

Čitač tih stihova i cijelog psalma s pravom će se upitati o kojim darovima govori pjesnik, kakva su to *boljega vijeka vremena*, tko su to *mi* u 28. stihu, odnosno radi li se ovdje o interpretaciji izvornika ili pak samo o slobodnom Marulićevu dodatku. Odgovore na ta pitanja mogle bi dijelom dati druge Marulićeve cjeline, posebice poglavlja *O uzašašću svetih s Kristom na nebo* i *O slavi blaženih* iz VI. knjige *Institucije*,[3] prema kojima se sadržaj navedenih stihova odnosi kao poetizirani sažetak, kao i druge interpretacije tog psalma, kojih nije mali broj u povijesti

[3] Marko Marulić, *Institucija*, III, Književni krug Split, Split, 1987., str. 263-266; 295-307.

kršćanske tradicionalne egzegeze. Kao što je to redovito i u drugim primjerima, i kod drugih pisaca, kristijanizacija starozavjetnog predloška i ovdje je provedena na alegorijskom konceptu, odnosno utemeljena na uvjerenju o neraskidivoj povezanosti starozavjetnih proročanstava i evanđeoske objave. David je u Marulićevu spjevu, "osim kada griješi", prefiguracija Isusa Krista, kao i kod svih interpretatora biblijskih tekstova koji su mu prethodili.

Spomenute interpretacije Ps 18 redovito nalaze njegov duboki proročki smisao, i u poziciji psalmista otkrivaju glas Kristov. Uvelike je tome pridonio i Jeronimov prijevod, u kojem je za riječ *pomazanik*, često ponavljanu u mnogim psalmima, upotrijebljen grecizam *Kristos*, pisan velikim slovom, umjesto latinskog *unctus.* U tom smislu zaključuje sv. Augustin: "Što god je kazano u ovom psalmu, a da se ne može podudarati s Gospodinom, to jest s glavom Crkve, trebalo bi se odnositi na Crkvu. Ovdje govori cijeli Krist u kojem su svi udovi njegovi".[4] Tim slijedom pet-šest stoljeća kasnije sugerira Angelom iz Luxeuila: "Tko se predstavlja u Davidu, akoli ne onaj koji dolazi iz sjemena Davidova?" Za njega cijeli sadržaj tog psalma zapravo govori o kraljevstvu "gdje nećemo imati nikakvih protivnika", što je sukladno s davnim Kasiodorovim interpretiranjem, koje čak u zvukovnom skladu i formalnim osobitostima psalma vidi buduće kraljevstvo Božje[5]. Uvažavajući gotovo doslovno Kasiodorovu[6] ili Bedinu[7] analizu pjesničke pozicije u istom psalmu, Angelom kazuje da iz njega najprije progovara prorok, zatim Crkva u svijetu, onda Spasitelj sa svojim krepostima i moći, i ponovo proroštva o Crkvi i milostima, darovanima Kristu.[8]

Interpretatori taj psalam često obrazlažu pravilima kršćanske alegoreze redak po redak, prepoznajući u Davidu uvijek Krista, zadržavajući se i na posljednjem retku ("I pomazaniku svome milost si iskazao, Davidu i potomstvu njegovu navijeke"). Posebno se zanimaju riječima "milost i potomstvo" Davidovo. Kasiodor tako kaže da je Gospodin onda učinio milost potomstvu Davidovu "kad je poslije tridni uskrsnuo od mrtvih, uzašao na nebo, sjeo nadesno Ocu",[9] a Rufin to tumači kao odluku Boga Oca kojom je "učinio milost Kristu svome Davidu, kada je htio da se jednak njemu u

4 Augustinus *Hipponensis*, *Enarrationes in Psalmos*, Patrologia Latina, 36, 154.

5 Cassidorus Vivariensis, *Expositio in Psalterium*, PL 70, 96.

6 Isto, PL 70, 123.

7 Beda Venerabilis (?), *De libro Psalmorum*, PL 93, 566.

8 Angelomus Luxovensis, *Enarrationes in libros Regum*, PL 115, 380.

9 Cassidorus, isto, PL 70, 137.

božanstvenosti rodi po tijelu iz potomstva Davidova", a potomstvu njegovu "kad je onima koji vjeruju u njega darovao oproštenje grijeha i život vječni".[10] Potomstvo ili sjeme Davidivo za Jeronima su Kristovi sveti,[11] a kod Angeloma Kristovi izabranici.[12] Prema tim naznakama Marulićeva interpretacija Davidove *Zahvalne pjesme*, odnosno njezina posljednjeg retka bliža je patrističkom iščitavanju psalma, negoli samom psalmu.

Nebeska pjesma (XIII, 35-61)

Nakon *Zahvalne pjesme* Marulić je prepjevao početak 23. poglavlja *Druge knjige o Samuelu*. Ponovo se radi o psalmu Davidovu koji nije uvršten u Psaltir, po svemu sudeći zbog posve drugačijeg metra.[13] To je ista ona cjelina iz koje je pjesnik *Davidijade* izlučio opis jutra bez oblaka i njime započeo Dvanaesto pjevanje, a sada je naziva *Nebeskom pjesmom*. Radi se o posljednjem Davidovom psalmu, kako se tvrdi ili *Haec autem sunt verba David novissima*, kako je to davno preveo netko, možda čak sv. Jeronim.[14] Njegovom interpretacijom bavili su se samo komentatori *Knjige Samuelove* i *Malahijine,* odnosno *Knjige kraljeva*, pa su ga pritom povezivali sa 18. psalmom kao neprekinuti slijed pjesničkoga i proročkog nadahnuća. Obrazlažući u tom smislu, Hraban ga tematizira kao posljednju ispovijed zahvale Bogu.[15] Marulić je ukomponirao taj psalam na sličan način čak u isto pjevanje sa *Zahvalnom pjesmom* kao kontinuitet proročkog nadahnuća Duhom Svetim: *Spiritus Domini locutus est per me et sermo ejus per linguam meam* XIII; 35-60. Upravo taj dio psalma bio je posebno privlačan interpretatorima i zacijelo nije ostao bez utjecaja na epske invokacije kod kršćanskih pjesnika. U prijevodu sa hebrejskog on glasi: "Jahvin duh govori po meni, njegova je riječ na mom jeziku." U Jeronimovu prijevodu umjesto "Jahvin duh" stoji *Spiritus Domini*, što je Marulić poetizirao u *spiritus divinus*, no na margini je zapisao *Prophetat spiritu sancto plenus*. Taj pomak prema kršćanskoj

---

10 Hieronymus Stridoniensis, *De nominibus hebraicis*, PL 21, 711.

11 Hieronymus Stridoniensis (?), *Breviarium in psalmos*, PL 26, 872.

12 Angelomus, isto, PL, 115, 381.

13 Hieronymus Stridoniensis, *De nominibus hebraicis*, PL 23, 161; Petrus Comestor, *Historia Scholastica*, PL 198, 1343.

14 Hieronymus, isto, PL 23,1361.

15 Rabanus Maurus, *Commentaria in libros regum*, PL 109, 115.

interpretaciji po kojoj je *Jahvin duh* zapravo Duh Sveti, opće je mjesto kod svih komentatora *Posljednjeg Davidova psalma*[16]. Istodobno, to je signal ne samo kristijanizacije predloška, što je u Marulića i očekivano, već i alegoriziranja, odnosno otkrivanja proročkih smislova i njihove poetizacije u stihovima.

> "Evo glavom mi Bog ispunjava, prozbori, grudi
> Te mi pokreće usta na nove riječi i daje
> Nebesku pjesmu."
>
> (*Davidijada*, XIII. 39-41)

Posve je izvjesno da se slika vladara u psalmu odnosi na samog Davida, odnosno zemaljskog pravednog i bogobojaznog vlastodršca. Obrazlažući 3. i 4. redak (*Dixit Deus Israel, locutus est mihi fortis Israel, dominator hominum justus, dominator in timore Dei. Et sicut lux aurorae, oriente sole, mane absque nubibus rutilat, et sicut pluviis germinat herba de terra*), Angelom je u tome posve jasan. Nakon alegorijske analize teksta sintetizirao je otkriveno moralno značenje*:* "Tko dakle upravlja podložnicima u strahu Božjem, pokazuje djela pravde obasjana suncem: neće u njem štogod ostati tamno, nego će donositi plod, natopljen daždom nebeske milosti, i živeći u tijelu po pupoljcima kreposti."[17] Ni kod drugih interpretatora nema dvojbe u takvo određenje smisla.

Međutim, Marulić je tog *gospodara ljudi* u svojoj reinterpretaciji prepoznao kao vladara i stvoritelja svijeta. U semantičkoj strukturi tog retka latinski prijevod koji je koristio nema veznika ni interpunkcije, pa bi interpretacija iz *Davidijade* mogla biti čak logična da nije sintagme *dominator in timore Dei*, koja tako shvaćeno značenje pretvara u paradoks. Marulić ju je jednostavno otklonio, pa u njegovim stihovima nema od nje nikakva odjeka. Svog *vladara svijeta* zaogrnuo je još nadnaravnim svjetlom i plodotvornošću, i tako zapravo preusmjerio sadržaj cijelog psalma na ravan očitovanja otajnog smisla:

> "Ta, silni gospodar i stvoritelj svijeta
> Sjajniji jest od sunca kad jutrom se na nebu vedrom
> Rađa i zrake svoje po zemlji prosipat počne
> Širom te mrkle sjene sa cijelog raspršuje svijeta.

---

16 Autor incertus, *Commentarii in libros regum*, PL 50, 1100; *Isidorus Hispalensis*, *De fide Catholica*, PL 83, 457; Claudius Tauriensis, *Liber II*, PL 104, 718; Rabanus Maurus, *Commentaria in libros regum*, PL 109, 115; Angelomus, *isto*, PL 115, 382.

17 Angelomus, *isto*, PL 115, 382.

Plodniji jest od zemlje što grude vlažne od kiše
Rastvara obilno dajuć svakovrsne plodove tada,
Hranjive, ljudima smrtnim i slasna, ukusna teka."
(*Davidijada*, XIII. 41-47)

Šesti redak psalma, u kojem se govori o vječnom savezu Davidove kuće s Bogom (*Nec tanta est domus mea apud Deum, ut pactum aeternum iniret mecum, firmum in omnibus atque munitum. Cuncta enim salus mea et omnis voluntas: nec est quidquam ex ea quod non germinet*), Marulić je posve preobličio i izložio njegove otajne smislove u sedam heksametara. Kao i u cijelom prepjevu David se ne alegorizira. On ostaje izvorište Božje objave o dolasku Spasitelja koji će se utjeloviti u Djevici iz njegova potomstva. Tako Marulić otkriva smisao spomenutog saveza u tom psalmu, kao što ga uz druge tekstove pokazuje cijela kršćanska tradicija:

"Nije Davidov dom toliko vrijedan da si
Spreman ga, tvorče svijeta, pretpostavit – jedinog – svima
Te ga potvrdit još hoćeš za majku vječnog spasa.
Kliči Judino pleme, već sada! Jer Djevice blage
Porod pripada tebi. Veseli se, Jišajev rode!
Naime, one što umru u grijehu tvoj će potomak
Vratit u život i svijet će posrnuli pridići opet!"
(*Davidijada*, XIII. 48-54)

Na isti način Marulić raspravlja iscrpno u Drugoj knjizi *De Humilitate*[18] (str. 158-160) upravo o pojedinostima Božjeg obećanja Davidu i savezu koji je sklopio s njime, otkrivajući ih ne samo u psalmima nego i u drugim proročkim iskazima Starog zavjeta. Navedeni se stihovi odnose prema tim obrazloženjima kao reduciran i onda poetiziran sažetak. Čini se da je apostrofiranje Judinog plemena u tom alegorijskom diskursu istodobno poigravanje s izvornim značenjem te riječi (*pravovjerni*, *koji vjeruju*) u onom smislu po kojem "Djevice blage/ porod" pripada sad upravo onima koji vjeruju, kako se inače ona objašnjava u nekoliko navrata i u *Tropološkomtumačenju* i u stihovima *Davidijade.* Naime, apostrofa "Kliči Judino pleme", odgovara drugoj apostrofi "Plačite čija je vjera popustila". U kompoziciji završnice Marulićeve *Nebeske pjesme* odlučujuću ulogu imaju nizovi suprotstavljenih značenja koji se okupljaju upravo oko te dvije apostrofe. U psalmu je slična

[18] Marko Marulić, *De Humilitate et gloria Christi*, s latinskog preveo Branimir Glavičić, Književni krug Split, Split, 1989., str. 158 - 160.

oprečnost također kompozicijska osnova i izgrađuje se u odnosu između pravednog vladara koji se boji Boga, čiji je spas zajamčen, te Belijalovih ljudi, odnosno izdajnika (*praevaricatores*), koji su odbačeni i koji će biti spaljeni kao pustinjsko trnje. Dakle, kod Marulića su oprečnosti svedene na one koji nemaju vjeru i ne uzdaju se u Božju riječ, pa će završiti u "praskavu plamenu", i na one koji će biti vraćeni u život. Premda se vjera izravno ne spominje, ona se podrazumijeva iz uspostavljenih kontekstualnih prožimanja, a signalizira se spomenutom, u Davidijadi već usvojenom, etimologijom. Sve se to u *Nebeskoj pjesmi* odvija na ravni mističnog značenja. Vežući se čvrsto za božanski projekt spasenja, otkriven u Davidovu savezu s Bogom, izgrađena opozicija osnovica je funkcioniranja tog projekta.

"Plačite čija je vjera popustila, zašla sa puta
Slaba i čije se srce u Božju ne uzda riječ,
Jer ćete poginut svi daleko od očinskog doma
Otrgnuti ko trnje što oštrim se reže kosirom,
Pa kad podmetneš oganj, u praskavu plamenu gori;
Nastaje pepeo nečist od njega što na sve strane
Mora raznijeti odjednom kovitlac bjesomučna vihra."
(*Davidijada*, XIII. 55-61)

Tropološka perspektiva

Upravo zbog tog jasnog poistovjećenja lirske pozicije iskaza Davidovih psalama s božanskim glasom prozno "Tropološko tumačenje" sadržaja početnih sedamdesetak heksametara djeluje posve očekivano: "Oslobodivši se svih neprijatelja, David zahvaljuje Gospodu: pred samu smrt pjeva psalme i proriče buduće događaje u vezi s Kristom. I Krist u Evanđelju veli: 'Zahvaljujem tebi, Oče, koji si ti sakrio od mudraca na zemlji, a otkrio malenima'. Završivši svečanu pjesmu, uspinje se na Maslinsku goru i nagoviješta učenicima svojim svoje mučeništvo i buduće uskrsnuće te svoj drugi dolazak radi suda."[19]

Oslobođen neprijatelja David zahvaljuje Bogu, pjeva psalme pred svoju smrt, i proriče Krista.

Svršivši himan Isus ode na Maslinsku goru, najavi učenicima muku, uskrs i svoj drugi dolazak.

[19] Marko Marulić, *Davidijada*, preveo Branimir Glavičić, Književni krug Split, Split, 1984., str. 216.

Stavak iz Matejeva evanđelja *Confitebor tibi, Pater, rex coeli et terrae, quia abscondisti haec a prudentibus et sapientibus, et revelasti ea parvulis* (Matth. XI, 25) reducirao je i prestilizirao Marulić u *Gratias Tibi ago, pater, qui abscondisti haec a sapientibus terrae, et revelasti ea parvulis.* U starijih kršćanskih pisaca taj se redak navodi ponekad slobodnije, mijenjajući prezentom futur početnog glagola ili reducirajući tekst, ali inačice strogo čuvaju izvorni smisao. Zato ni Marulićev navod nije neobičan, premda ga pojedina preoblikovanja predstavljaju posebnim. Njegova preinaka predikata u početnoj rečenici *Zahvaljujem* (*Gratias Tibi ago*) umjesto *priznajem* (*Confiteor*) i objekta u drugoj rečenici *od mudrih na zemlji* (*a sapientibus terrae*) umjesto *od umnih i mudrih* (*a prudentibus et sapientibus*) izgleda kao namjerno i svjesno podešavanje, za što se, čini se, Marulić oslanjao na interpretacije navedenog retka kod crkvenih otaca, u ovom slučaju nesumnjivo na komentare psalama.

Tako Hilarije jasno kazuje kako riječ *confessio* može značiti i priznanje grijeha i iskazivanje hvale Bogu.[20] Slično komentiraju Jeronim,[21] Augustin,[22] Kasiodor[23] i drugi pisci, ističući da je uz te Isusove riječi aktivirano ono drugo navedeno značenje. Kasiodor na drugome mjestu rabi također i početni oblik navoda *Gratias tibi ago* podvrđujući kao i Marulić usvojenu tradiciju takve interpretacije.[24] *Hvalio je Oca, hvalio je Boga, koji ne prezire ponizne*, kazuje Augustin u nastavku svog komentara, *već prezire ohole*. Marulićev navod o *mudrima na zemlji* i *malenim,* podrazumijeva u osnovi isti moralistički smisao kao i drugi dio Augustinove rečenice. U njegovoj reduciranoj suprotstavljenosti između onih kojima je skrivena objava i onih kojima je ona očitovana, potencirana je ta opreka ne samo na ravni oholosti i poniznosti već i na vertikali zemaljskoga i nebeskoga, između onih koji će biti odbačeni i onih koji će biti izabrani. Dakako, sve te smislove Marulić je mogao ovjeriti u bogatoj pisanoj tradiciji.

Katalog junaka ili oni koji Kristove zastave slijede (XIII, 62-233)

Nakon *Nebeske pjesme* slijedi u Marulićevu spjevu kao i u Bibliji Katalog Davidovih junaka koji su mu pomogli da

[20] Hilarius Pictaviensis, *Tractatus super psalmos*, PL 9, 785.

[21] Hieronymus Stridoniensis (?), *Breviarium in psalmos*, PL 26, 1201.

[22] Augustinus *Hipponensis*, *Enarrationes in Psalmos*, PL 37, 1775.

[23] Cassidorus Vivariensis, *Expositio in Psalterium*, PL 70, 73.

[24] Isto, PL 70, 214.

postane kralj nad cijelim Izraelom. On ga je ispjevao služeći se istodobno ne samo biblijskim inačicama iz *Druge Samuelove knjige*, odnosno iz *Ljetopisa,* nego još *Židovskim starinama* Josipa Flavija[25] i egzegetskim komentarima srednjovjekovnih crkvenih pisaca. Kao rezultat tih usuglašavanja biblijskih i povijesnih izvora s kanonskim interpretacijama, *Davidijada* donosi katalog junaka koji se razlikuje od biblijskih inačica po nekoliko obavijesti. Ponajprije Marulić uvodi na prvo mjesto židovskog kralja, za razliku od Biblije, koja ga ni u jednom slučaju ne uvrštava na tom mjestu. Također, pripisuje Davidu da je u jednom mahu pobio osam stotina protivnika, dakle ono junačko djelo koje *Druga knjiga Samuelova* atribuira Hakmonovu sinu Išbaalu, inače prvom na biblijskom popisu. Marulić ga nabraja drugog po redu i ističe njegov podvig u kojem je pobio tristo protivnika u jednom srazu, kako to kazuje i varijanta iz *Ljetopisa.* Pored spomenutih odstupanja Marulić uvodi na poseban način i Joaba, kog u oba slučaja Biblija izostavlja.

Tim i drugim intervencijama Marulić se uvrstio u vrlo staru raspravu o smislu razlika u biblijskim inačicama Kataloga Davidovih junaka. Kršćanski komentatori tvrde kako je prvi na popisu Hakmonov sin Išbaal, koji je u jednom srazu usmrtio osamsto protivnika, zapravo sam David.[26] U tom su se oslanjali na židovske pismoznance, koji su temeljili takav zaključak na etimologiji imena sina (Išbaal - koji sjedi u narodu) i oca (Hakmon - najmudriji) i povezivali sa sadržajima pojedinih Davidovih psalama. Takvu suglasnost i dugu tradiciju ni Marulić nije mogao ignorirati. Zapravo, ona mu je posve odgovarala u tropološkom smislu pa je zato na prvome mjestu naveo Davida, a Išbaala, kojem se prema Ljetopisu pripisuje tristo ubijenih u jednom okršaju, stavio na drugo mjesto. Za takvo rješenje, čini se, nije pjesnik imao uzora, pa se može pomišljati na njegov doprinos spomenutoj raspravi.

Također se može držati Marulićevom invencijom uvođenje Joaba u katalog junaka u obliku uzgredne napomene koja zauzima sedam stihova, a nema karakter nabrajanja. Comestor i Hugo od sv. Viktora dvoje da Joab nije ubrojen ili zbog toga što je bio nadređen drugima ili što je nedostojan zbog podmuklog

---

25 Flavius Josephus, *De antiquitatibus ac de bello Judaico,* liber septimus, Venetiis, 1499., caput 11, car.s8r - 59v.

26 Hieronymus, isto, PL 23, 1380; Claudius Tauriensis, isto, PL 104, 718; Beda Venerabilis, *Questiones in libros Regum*, PL 91, 721; Rabanus Maurus, isto, PL 109, 328; Angelomus, isto, PL 115, 383.

ubojstva Abnera i Amase,[27] koji su bili bolji od njega; Opat Rupert je određeniji i on drži da je ubojstvo židovskih vojskovođa dovoljan razlog da ga se ne ubraja ni među prvu trojicu ni među tridesetoricu ostalih[28]. Marulić je u osnovi blizak njegovu stajalištu, ali bez takve oštrine. On je ipak dozvao u svoj popis Joaba kao uzgrednu napomenu o onim junacima koji su po ratnim uspjesima zaslužili da se spomenu, ali mu je podlo ubojstvo u miru potamnilo ratnu slavu. Spomenuvši Joaba između prvih i najboljih ratnika i ostale tridesetorice, nije ga ubrojio u biblijsku skupinu od trideset i sedam ljudi, ali je stvarno naveden, čime je zadovoljen broj koji navodi Josip Flavije.

Posebno je bilo zahtjevno u kompozicijskom smislu premostiti jaz između odjelitih i žanrovski različitih biblijskih cjelina kakav je katalog junaka i sadržaj dvaju psalama. U spjevu su one međutim međusobno čvrsto povezane i doimaju se kao neprekinut i čvrsto komponiran slijed, ne na iskustvima vergilijanske epske tradicije, već prekodiranjem svih spomenutih sadržaja sa biblijske doslovne ravni na duhovnu značenjsku ravan. Dvije su početne cjeline objedinjene najprije oko jedinstvene situacije razgovora kralja Davida s Bogom, u kojoj božanski glas najednom preuzima inicijativu i govori u slikama preko prorokovih riječi, a Marulić u njima otkriva ključne elemente povijesti spasa i izlaže ih u svojim heksametrima. Kako takav diskurs ostvaruje dojam da su dva predmetna psalma ispjevana skupa, u neprekinutom kontinuitetu, katalog se junaka najavljuje kao osobita posljedica viđenja u tom istom proročkom nadahnuću, i sam već unaprijed motiviran kao tropološki kodirana poruka, od čijeg pravilnog dešifriranja ovisi vječni spas u Kristovoj blizini:

> "Tako reče, pa videć da nama zaista treba
> Jakosti, hrabra duha, da zamamna naslada svojim
> Mamcima ne savlada nas i ne nagna da prezremo jednom
> Životne kreposti put, da stranputicom nas vodeć,
> Gnjetuć nas ne odvuče pod vlast neznabožačke smrti
> Te nas neoprezne u tužni ne pošalje Tartar –
> Proslavljenih u ratu junaka sastavi listu
> Da bismo - kako su ti, iz petnih zapevši žila,
> Stisnuvši dušmanina i svladav ga, nagradu stekli,
> Slavu – tako se i mi sa đavlom boriti mogli,

---

27 Petrus Comestor, *Historia Scholastica*, PL 198, 1345; Hugo de S. Victore, *Adnotationers ad libros Regum*, PL 175, 105.

28 Rupertus Tutinensis, *De Trinitate et operibus eius*, PL 167, 1138.

Protiv njegovih borbi i prijevara štiteći srce
Kacigom svete vjere što nikad se razbiti neće,
A i oklopom nade i ljubavi dovijeka vrele."
(*Davidijada*, XIII. 62-74)

Marulićevo prozno "Alegorijsko tumačenje" nema poseban komentar tog kataloga, niti podsjeća na njegov duhovni smisao. Bilo bi to u ovom slučaju suvišno ponavljanje onoga što je u navedenim stihovima već izrečeno, pa se katalog junaka s Davidom na čelu jasno razumije kao vojujuća Crkva s Kristom kao svojom glavom u borbi sa sotonskim zamkama na putu prema vječnom životu. Na ravnini tog paralelizma u kojem dominiraju poznate kršćanske metafore, jednostavno je zamisliti dijagram koji bi mogao izgledati na sljedeći način:

Davidovi junaci pod kacigama i u oklopima pobjeđuju brojne neprijatelje i postižu slavu.
Kristova se Crkva vjerom, nadom i ljubavi štiti od đavoljih zamki i postiže vječni život.

Ustaljene metafore *kaciga vjere* i *oklop nade i ljubavi* sintetiziranjem dvaju kodova konkretnog doslovnog i apstraktnog mističnog najjasnije naglašavaju taj smisao. U njemu se prepoznaje i pravi razlog odstupanju od Biblije u postavljanju Davida na čelo junaka. Međutim, nakon stihova popisa, Marulić je nastavio objašnjavati njihov tropološki smisao govoreći o dva tipa onih što "Kristove zastave slijede". Prvi su jaki u vjeri, oni koji posve svladavaju "žudnje za razuzdanim životom", a drugi su manje savršeni, koji "grijesima žudit ne žele". Tom tropološkom smislu kataloga Davidovih junaka posvetio je pjesnik šezdesetak stihova, a na njegovom kraju uvrstio i Davida, koji je znao pogriješiti, ali bi se brzo pokajao, čime je motivirao novu epizodu o neopravdanom popisu pučanstva.

Popis pučanstva i pokajanje (XIII, 234-378)

David je nepotrebnim popisom ljudstva uvrijedio Boga pa je za kaznu uslijedila strašna kuga koja je samo u jednom danu pomorila sedamdeset tisuća ljudi. U Bibliji nema naznake u čemu bi zapravo bio grijeh i povod za takvu kaznu, osim one u *Ljetopisu*, gdje se samo navodi da je *Satan* potaknuo Davida. U Marulića također nema jasnije motivacije osim kraljeve oholosti. Međutim

on taj isti grijeh, koji je povod kazni, pripisuje i cijelom narodu, a ne samo Davidu. Neki kršćanski pisci grijeh vide u Davidovu ubojstvu Urije, valjda stoga što se nakon njegova imena u katalogu junaka izlaže o brojanju naroda i kazni koja je uslijedila. Međutim Josip Flavije obrazlaže taj grijeh razlozima koji su sadržani u XXX. poglavlju Knjige Izlaska, gdje se propisuju novčane obveze prema Hramu u slučaju novačenja, odnosno popisa ljudstva, koje nisu tom prilikom ispunjene. Svi oni koji bi se novačili trebalo je, dakle, da prinesu Jahvi pola šekela kako *ih ne bi snašlo kakvo zlo* zbog toga. Čini se da je Marulić imao na umu te uredbe kad je prepjevavao XXIV. poglavlje *Druge knjige o Samuelu*, pa je u svojim stihovima naveo kraljevu krivnju jer je naložio popis bez potrebe novačenja, a ljudstvo, koje kao i kralja naziva oholim, stoga što nije ispunilo svoju obvezu. Pripisivanje krivnje i narodu, čega nema u biblijskom predlošku, jasno upućuje da je Marulić imao na pameti upravo spomenuti razlog koji navode *Židovske starine.* On je taj podatak iz Flavija mogao naći i kod najpoznatijih interpretatora koji citiraju židovskog povjesničara kao što su Hraban, Angelom i Walefrid. Kako je posve izvjesno da je konzultirao sve spomenute pisce, nije isključeno da je i u ovom slučaju imao na pameti njihovo racionaliziranje biblijskog teksta, ali je ostajao dosljedan predlošku, koji to ne spominje, i svom konceptu moralnih obrazlaganja i motivacija.

Po svemu sudeći, i opis kuge, koji ne donosi Biblija, ispjevao je na poticaj kraćeg prikaza u *Židovskim starinama*. Na Flavijev tekst referiraju se i Angelom i Hraban, koji ga dosta vjerno reproducira u svojem *Komentaru Knjige kraljeva.*[29] Posebice se završetak Marulićeva opisa dade dovesti u vezu s Flavijevim:[30]

> "… a koji nošahu u grob
> Tijela, domalo bjehu od bolesti umrli iste
> Te su po putima mrtvi i bolesni ležali širom.
> Već je ponestalo ruku da mogu leševe tol'ke
> Vratiti zemlji i unijet u iskopane ih jame.
> Uzduž i poprijeko se po kraljevstvu proširi svemu
> Taj strahoviti pomor, po kućama oholog puka."
>
> (*Davidijada*, XIII. 330-336)

[29] Rabanus, isto, PL, 109, 122.

[30] Flavius Josephus, *De antiquitatibus ac de bello Judaico,* liber septimus, Venetiis, 1499., caput 12, car. 59v.

Marulić je ipak pritom zanemario Flavijevu obavijest kako je kuga zahvatila samo židovsku vojsku, one koji su se ogriješili neispunjavanjem obveza prema Hramu. Nesputan time ispjevao je vrlo sugestivnu cjelinu koja se može odnositi i na stvarne pojave u njegovu gradu i koja bi se svakako mogla uvrstiti u uski antologijski izbor makabrične poezije njegova vremena.

Alegoriziranje tih sadržaja započelo je već u stihovima, uz scenu o kojoj je David, vidjevši iznad Araunina gumna strašnog anđela smrti s isukanim mačem prema Jeruzalemu, ničice zavapio da Bog kazni samo njega, a poštedi narod. Komentirajući njegovo skrušenje, Marulić je aktivirao dva konteksta na koja se taj komentar referira istodobno: sam fabulativni slijed zaziva svoj biblijsko-povijesni okvir, a njegova leksička struktura kreira soteriološki novozavjetni diskurs:

> "A postoji li išta što nije zavrijediti mogla
> Tolika njegova ljubav? Ta, David je želio narod
> Smrću svojom i svojih otkupit od propasti strašne."
> (*Davidijada*, XIII, 376 - 378)

Zapravo otkupiteljska nakana, motivirana ljubavlju prema narodu, pretvara se u snažnu aluziju, najsuptilniji rekvizitarij alegoreze, po čemu se u navedenom kontekstu David predumišlja kao Krist spasitelj. Upravo se na tom mjestu uključuje i prozni tekst *Tropologije* koji u Davidovoj molitvi prepoznaje Isusa Krista i njegov otkupiteljski projekt, a u prinošenju žrtve paljenice na oltaru, ozidanu upravo na tom mjestu, sam golgotski scenarij i stvaranje svoje Crkve.

> "*Brojeći svoj narod, David griješi, i kuga hara po kraljevstvu: kajući se i moleći, ublaži gnjev Božji.*
> *Krist preuze grijehe roda ljudskoga. Podnosi mučeničku smrt, moli oca za narod, i svjetlost vjere odgoni kugu nevjere.*"[31]

Sadržaj koji Marulić alegorizira na početku epizode o brojanju ljudstva s kužnim pomorom uopće nije naveden u *Tropologiji.* Rečenica *Brojeći narod David griješi i kuga hara po kraljevstvu* kojom se najavljuje sadržaj alegoriziranja, ne bi mogla zamijeniti taj nedostatak, posebice što isticanje Davidove pogreške kolidira i s pjesnikovom tvrdnjom da ne pomišlja Davida interpretirati kao

[31] Marko Marulić, *Davidijada*, preveo Branimir Glavičić, Književni krug Split, Split, 1984., str. 216.

Krista u onom trenutku kad on griješi. Jezgrovito očitan duhovni smisao može se jedino odnositi na Davidove riječi iz Vulgate *Ego sum qui peccavi et ego inique egi: isti qui oves sunt, quid fecerunt? Vertatur, obsecro, manus tua contra me* itd., odnosno na heksametre koji su tim riječima nadahnuti. Prema tome, formulacija povijesnog smisla, koju je pjesnik podrazumijevao, ali je nije istaknuo, mogla bi glasiti kako je i navedena u sljedećem paralelizmu:

> *David (preuzima krivnju židovskog puka) pa molitvom i kajanjem ublaži gnjev Božji.*
> *Krist preuze grijehe roda ljudskog, podnese muku, moli Oca za narod i odgoni kugu nevjere.*

Nije poznato nečije drugo tumačenje tih sadržaja prije Marulića. Dvije sadržajno suprotstavljene metafore (*pestilentia perfidiae* i *illustratio fidei*), kojih se oblici daju ovjeriti kod ranijih pisaca i po kojima se taj obrazac može zapamtiti, mogu se smislenije vezati za tradiciju tumačenja sadržaja o podizanju žrtvenika na Arauninu gumnu i prinošenju holokausta na njemu. Spomenuta tumačenja polaze od podatka da je David otkupio zemljište poganina Jabusejca, neki čak govore kralja Jabusejaca, i na njemu podigao žrtvenik svojem Bogu, pa u tome vide skriveni smisao stvaranja Kristove crkve od poganskih i neznabožačkih naroda. U tom kontekstu *kužnost nevjere* i *svjetlost vjere* zadobivaju potpunije opravdanje i jasniji smisao.

Arauna i Kristova žrtva na križu (XIII, 379-416)

Otkup Araunina zemljišta, podizanje žrtvenika na njemu i prinošenje paljenice središnje je mjesto obrazlaganja kod svih ranijih interpretatora, koji ne propuštaju istaknuti židovsku predaju da je upravo na tom mjestu nekoć Jakov bio nakanio žrtvovati sina Izaka. Redovito se navodi etimologija imena Arauna s dvostrukim tumačenjem: kovčeg (*arca*), kao kod Angeloma,[32] ili gumno (*area*), kao kod Walefrida.[33] Hraban donosi obje etimologije.[34] Međutim, one ne služe za osvjetljenje doslovnog smisla koji se onda

[32] Angelomus, isto, PL 115, 390.

[33] Walafridus Strabo, *Liber II. Regum*, PL 113, 580.

[34] Rabanus, isto, PL 109, 123, 379.

alegorizira, već su u funkciji oblikovanja metaforičkog, izrazito alegorijskog diskursa. Marulićevo se obrazlaganje ne razlikuje previše od Hrabanova ili Angelomova osim u potpunoj isključenosti smislova o Crkvi nastaloj među poganima:

"David podiže žrtvenik Gospodinu na Arauninu gumnu, koje je kupio. Prinese žrtve paljenice, i Bog se smilova zemlji. Krist je prinio paljenicu svoga tijela na žrtveniku križa. Taj je žrtvenik bio podignut na Arauninu gumnu. Arauna se tumači kao 'kovčeg' ili 'polaganje': jer otajstvo križa bijaše od početka položeno u kovčegu odluke božje; ili u kovčegu ili na gumnu, tj. na ovome svijetu što ga je Krist, otuđena od Boga, otkupio svojom krvlju i na njemu sagradio Crkvu svoju."[35]

> *David podiže žrtvenik na Areuninu gumnu, koje kupi. Prinese paljenicu i Bog se smilova zemlji.*
> *Krist je na žrtveniku križa prinio paljenicu svoga tijela, svijet otkupio i Crkvu svoju podigao.*

Marulić je još uz oblik *arca* odnosno *kovčeg* naveo etimologiju *polaganje* (*repositio*) za ime Arauna, što je svakako njegovo domišljanje, a zatim je obje izjednačio na sinonimskoj ravni s *gumnom* pa ih je tek tada izjednačio s ovim svijetom kao pozornicom Kristova otkupljenja. Čini se da je u toj simbolici gumna imao na umu Augustinovo[36] i Izidorovo[37] tumačenje prizora na Gideonovu gumnu, za koje spomenuti pisci kažu da prefigurira cijeli svijet.

Abišaga - pralik Djevice Marije (XIII, 417-432)

Trinaesto pjevanje završava pričom o Davidovoj staračkoj krhkosti i djevici Abišagi koja ga je grijala svojim tijelom. Marulić je naglasak stavio na Davidovu suzdržanost od "ljubavnih čina". Tropologija se na tu epizodu osvrće s relativno bogatim poetskim sadržajem, nastavljajući više nego tisućugodišnju tradiciju obrazlaganja Abišagina lika Djevicom Marijom. Čini se da je sv. Jeronim među prvima, ako ne i prvi, uveo u svijet alegoreze posljednju suprugu Davidovu, lijepu i mladu Šunamku, djevičansku Abišagu, koja je Božjem pomazaniku i židovskom kralju Davidu

35 Marulić, isto, 216.

36 Augustinus *Hipponensis*, *Enarrationes in Psalmos*, PL 37, 1185.

37 Isidorus *Hispalensis*, *Quaestiones in Veterum Testamentum*, PL 83, 382.

grijala staračko tijelo svojom toplinom, a da je on nije nikada poznao. "Tko je ta zapravo šunamska žena i djevica, tako vruća da promrzlog ugrije, tako sveta da toplinom ne izaziva požudu", pita se on i upućuje na Salamonove riječi o slastima njegova oca: "Posjeduje mudrost i posjeduje razboritost. Ne zaboravi moje riječi i ne odstupi od njih."[38] Pored svog alegorijskog smisla Abišaga je u Jeronima izraziti simbol mudrosti, pa se trag takve simbolike prepoznaje i u završnim Marulićevim stihovima, koji kraljevu duboku starost obrazlažu upravo tjelesnom suzdržanošću.

"Davida koji od starosti zebe grije svojim zagrljajima Šunamka djevojka Abišaga. Abišaga se tumači kao 'kâd oca moga' ili 'paljenica oca moga'. Smatram da je ta Abišaga Marija, Djevica i Majka, koja svojim molitvama ublažuje Gospodina Krista, koji je srdit na nas te on još većma plamti ljubavlju spram roda ljudskoga. Ona je kâd očev, dok moli, prema onoj: 'Moja je molitva kao kâd pred licem tvojim'. Ona je očeva paljenica kad usplamtjevši ljubavlju svojom prema grešnicima ublažuje njima i Boga Oca da im ublaži kaznu i da očekuje pokajanje grešnikā. Kaže se da je David nije upoznao jer je djevicom rodila i po porodu djevicom ostala."[39]

Davida u starosti svojim tijelom grije djeva Abišaga (kâd oca moga ili paljenica očeva).
Krista svojim molitvama ublažuje Marija, Djevica i Majka, da plamti više ljubavlju za ljudski rod.

Tradicionalno prihvaćenu Jeronimovu etimologiju Abišagina imena - *Abisai (Abisag), pater meus superfluus, sive patris mei rugitus,*[40] zamijenio je etimologijom imena Abišaja Servijina, brata Joabova, *Abisa, patris mei incensum, vel sacrificium,*[41] koje je po zvukovnosti slično i na njoj izgradio svoje obrazlaganje pralika Bogorodice. Pritom je uspostavio paralelizam prve etimologije s drugim retkom 141. psalma (*Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo)* i onda iz njegova smisla progovorio o zagovornici grešnika. Zapravo, Maruliću nisu odgovarale tradicionalne etimologije za metaforički diskurs o Djevici Mariji. To je bio osnovni poticaj da prema navedenoj logici pronađe nova zadovoljavajuća rješenja.

38 Hieronymus Stridoniensis, *Epistolae,* PL 22, 528.

39 Marulić, isto, str.216.

40 Hieronymus, isto, PL 23, 819.

41 Hieronymus, isto, PL 23, 812.

Zaključak

Intertekstualna analiza XIII. pjevanja *Davidijade* pokazuje da se Marulićeva izjava o oblikovanju Davidovih zgoda "prema svetim knjigama" odnosi na sve kanonske svetopisamske tekstove i njihove, također autoritativne, patrističke interpretacije. I Flavijeve *Židovske starine*, koje kao pomoćnu literaturu koristi u cijelom spjevu, koje se ne bi dale obuhvatiti navedenom sintagmom, imaju u Marulića kao i u kršćanskoj tradiciji ocjenu vjerodostojne povijesti.

Ona također upućuje da je cijelo pjevanje zamišljeno kao tropološki diskurs koji se prožimlje i nadopunjuje alegoriziranjem pojedinih zgoda iz perspektive proznog „Alegorijskog tumačenja Davidijade". U tom pjevanju takav diskurs nije samo iskaz kršćanskog čitanja Biblije već ima i ključnu ulogu u umjetničkom oblikovanju, u kojem je pojačani registar alegorijskih kodova omogućio objedinjavanje odjelitih i žanrovski različitih biblijskih epizoda u jedinstvenu cjelinu.

Analiza također pokazuje da Marulićev odnos prema patrističkoj tradiciji čitanja svetih tekstova nije bio nikako pasivan, već stvaralački. Njegove etimologije koje ponekad izgledaju inovativno i podešeno ne narušavaju autoritet te tradicije, budući da po svojoj naravi pripadaju doslovnom, odnosno povijesnom smislu, a ne otajnim značenjima. Njegov doprinos zapravo je u cijelom repertoaru alegoriziranih zgoda iz XIII. pjevanja i iz cijele *Davidijade* koje nikad prije nisu obrazlagane.

ALLEGORIC CODES IN THE XIII CANTO OF MARKO MARULIĆ *THE DAVIDIAS*

Summary

Marulić's statement that he recounted "the works of king David by remaining faithful to their record depicted in the holy books" has been accepted and interperted in the recent critiqual responses in the sense that the author of the Davidias faithfully adhered to the books of kings and the biblical tradition. Examining this assertion in the XIII canto, this paper reveals clear traces of other texts too, especially psalms, whose contents were over stylized by respecting the hundred years long reading tradition and interpretation of psalms to holy fathers and teachers. Given that this is a clear sign of allegoric codes in the text and not only in its annex titled "The allegoric interpretation of the Davidias," this intertextual analysis examines the sections inspired by sacred meanings of an exegetic explanation of biblical events portraying king David, that is, the poet's personal contributions to that tradition. To that end, the paper demonstrates that the allegoric discourse in the actual verses complements the discourse of the Allegoric interpretation and that the poet – in versifying the biblical paradigm – christianised some events to make them acceptable for the allegoric reading and experience, and that his syntagm about the holy books refers to not only to the biblical texts but also those of the New Testament as well as holy fathers and teachers.

Keywords: *Marko Marulić, Davidias, code, patristics, psalm, tropology.*